

Roll No.

--	--	--	--	--	--	--	--

DAV PUBLIC SCHOOLS, ODISHA ZONE
PERIODIC ASSESSMENT-II (2023-24)

- Please check that this question paper contains 05 printed pages.
- Check that this question paper contains 16 questions.
- Set number given on the right hand side of the question paper should be written on the title page of the answer book by the candidate
- Write down the Serial Number of the question in the left side of the margin before attempting it.

CLASS- VIII
SUB : LOWER SANSKRIT

Maximum Marks : 80

Time Allowed : 3 Hours

खण्ड "क" अपठिताबोधनम्

1. अधोलिखितं अनुच्छेदं पठित्वा प्रदत्त प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

मम गृहात् बहिः एकः अतिविशालः वृक्षः अस्ति । यत्र विविधा खगाः स्नेहेन वसन्ति । अस्य वृक्षस्य मूले एकः सर्पः अपि वसति । यः सदैव प्रेम्णा पक्षिशावकान् रक्षति । प्रातः यदा खगाः आहारायः गच्छन्ति तदा एषः सर्पः प्रहरी इव तेषां शावकान् रक्षति । सर्वे खगाः विश्वस्ताः सन्ति यत् तेषाम् शावकाः सुरक्षिताः सन्ति । एवं स्नेहेन ते कालं नयन्ति । अद्भुता एषा मैत्रि यत्र भक्षकः अपि रक्षकः भवति ।

I. एकपदेन उत्तरं ददातु ।

[1×2=2]

(i) विविधाः खगाः केन वसन्ति ?

(ii) गृहात् बहिः कः आगच्छति ?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरं ददातु

[2×2=4]

(i) सर्पः शावकान् कदा रक्षति ?

(ii) सर्वे खगाः किमर्थं विश्वस्ताः सन्ति ?

III. यथानिर्देशम् उत्तरत ।

[1×4=4]

(i) "पक्षिणः" इति अर्थे किं समानार्थकपदं गद्यांशे प्रयुक्तम् ?

(क) खगाः (ख) विश्वस्ता (ग) रक्षकः (घ) सुरक्षिताः

(ii) "नयन्ति" इति क्रियायाः कर्तृपदं गद्यांशात् चित्वा लिखत ।

(क) स्नेहेन (ख) ते (ग) शावकाः (घ) कालं

(iii) "रक्षकः" इत्यस्य किं विलोमपदम् अत्र प्रयुक्तम् ।

(क) प्रहरी (ख) भक्षकः (ग) सुरक्षिताः (घ) आहारायः

(iv) "एकः सर्पः" इत्यनयोः पदयोः विशेषणपदं किम् ?

(क) 'एकः (ख) सर्पः (ग) एकः सर्पः (घ) नः कोऽपि

खण्ड: 'ख' रचनात्मक कार्यम्

2. संस्कृतस्य महत्त्वं वर्णयन्स्व मित्रं प्रति अधोलिखितं पत्रं मञ्जूषायां प्रदत्तपदैः पूरयन्तु । [½×10=05]

शैलश्रीविहारः, भुवनेस्वरः

तिथिः _____

प्रियमित्र !

सस्नेह नमोनमः।

अत्र (i) _____ तत्रास्तु । अद्य मया तव पत्रम् प्राप्तम् । (ii) _____ तव रुचिज्ञात्वा अहंप्रसन्नः अभवम्। मित्र !
अद्य अहं(iii)_____अपि संस्कृत भाषायाः विषये अपठम् । संस्कृतभाषा विश्वस्य(iv)_____भाषा अस्ति । अस्याः
साहित्यम् अति(v) _____अस्ति । अस्याः विशालः (vi)_____ अद्वितीयः अस्ति । संस्कृतभाषायाम्
vii._____मानवजीवनोपयोगिनः ग्रन्थाः अपि सन्ति । अधुना वैदेशिक विद्वांसः अपि(viii)_____महत्त्वम्
स्वीकुर्वन्ति । अतः अहं कथयामि यत् त्वम् मनोयोगेन संस्कृतभाषायाः (ix)_____ कुरु ।
मातरं पितरं च मम (x) _____ निवेदयतु ।

तवमित्रम्

प्रकाशः

संस्कृतविषये , शब्दकोषः , प्राचीनतमाकुशलम् , विशालम्, अध्ययनम् , प्रणामान् , संस्कृतस्य , विज्ञान, सम्बन्धिनः, स्वपुस्तके

3. चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायां प्रदत्त पदानां सहायतया संस्कृतेन पञ्चवाक्यानि लिखतु - [2 × 5=10]

वृक्षाः, भवनं, बातावरणं, शुद्धं, धूमः, गृहं, प्रदुषितं, निस्सरति, सन्ति, हरिताः, पुष्पाणि

खण्ड: 'ग' अनुप्रयुक्तव्यकरणम्

4. प्रदत्तानां वर्णविन्यासम् संयोजनं च कुरुत-

[1×4=4]

- आ + द् + _____ + म् + अः = आदिमः?
- प् + _____ + न् + ए + त् + आ + र् + अः = प्रणेतारः?
- च् + ए + त् + अः = _____?
- ध् + ई + र् + आः = _____?

5. अधोलिखितेषु वाक्येषु रेखाङ्कितपदेषु सन्धि-सन्धिविच्छेदं वा कुरुत-

[1×4=4]

i. स्वर्गलोके अपि देवर्षिः निवसति ।

(क) देव+ ऋषिः (ख) देव + अर्षिः (ग) देवा+ ऋषिः (घ) देबु+ ऋषिः

ii. परीक्षा माध्यमेन राजीव अत्र आगच्छति ।

(क) परि+ ईक्षा (ख) परी+ ईक्षा (ग) परि+ इक्षा (घ) पृ+ इक्षा

iii. अद्वैत सः नृत्यति ।

(क) आद्या+ईव (ख) अद्य+ एव (ग) अद्य+ इव (घ) अद्य+ ऐव

iv. गणेशः विघ्ननाशकः ।

(क) गणा+ इस (ख) गण+ ईशः (ग) गण+ इशः (घ) ज्या+ नेषः

6. उचित शब्दरूपम् चयनं कृत्वा रिक्त स्थानानि पूरयत ।

[1×4=4]

i. तत्र _____ सन्ति।

(क) बालकः (ख) बालिके (ग) बालकं (घ) बालकाः

ii. _____ भारतीयः स्मः ।

(क) वयं (ख) अहं (ग) त्वं (घ) सः

iii. जनाः बहूनि _____ खादन्ति।

(क) फलं (ख) फलानि (ग) फलेषु (घ) फलात्

iv. _____ गृहं गच्छन्ति ।

(क) सः (ख) अहं (ग) त्वं (घ) ते

7. उचित धातुरूपं चयनं कृत्वा रिक्तस्थानानि पूरयत।

[1×4=4]

i. अश्वः _____ ।

(क) गच्छन्ति (ख) धावति (ग) गच्छति (घ) धविस्यते

ii. त्वं संस्कृतं _____ ।

(क) पतति (ख) पठसि (ग) पठामि (घ) पठिष्यन्ति

iii. ब्राम्हणः पूजा आदि कार्यं _____ ।

(क) कुर्वन्ति (ख) करोसि (ग) करोति (घ) क्रियतां

iv. अहं देवालयं _____ ।

(क) गमिष्यति (ख) गच्छामि (ग) गच्छेत् (घ) गान्ति

8 अधोलिखित वाक्येषु प्रत्ययं संयोज्य विभज्यवा लिखत।

[1×4= 4]

i. विश्रामं _____ (कृ+ क्त्वा) पुनः पठतु ।

(क) कृत्य (ख) कृता (ग) कृत्वा (घ) कृ

ii. कृपणः धनं _____ (प्र + आप् + ल्यप्) प्रसीदति

(क) प्राप्तुं (ख) प्राप्यन् (ग) प्राप्य (घ) प्राप्तेसु

iii. तत्र _____ (गम् + क्त्वा) जलं पिबतु ।

(क) गमित्वा (ख) नामत्वा (ग) नमित्वा (घ) गत्वा

iv. त्वम् गृहं (_____ + त्यज् + ल्यप् = परित्यज्य) तत्र मा गच्छतु ।

(क) प्र (ख) परा (ग) परि (घ) प्रा

9. मञ्जूषायाः उचित- अव्ययपदानि चित्वा लिखत ?

[1×5=5]

i. _____ देवालयं गमिष्यामि ।

ii. _____ मेघः भवति तदा वर्षा भवति ।

iii. ते _____ भ्रमन्ति ।

iv. जलं _____ एव वहति ।

v _____ विद्यालये बहवाः छात्राः सन्ति ।

मञ्जूषा

नीचैः, श्वः, यदा, इतस्ततः, अधुना

खण्ड "घ" पठिता अबबोधनं

10. अधोलिखितं अनुच्छेदं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

एकदा भीषणे ग्रीष्मकाले सर्वत्र शुष्कम् अभवत् । सर्वे दुःखिनः आसन् । चटकायाः गृहम् अपि नष्टम् अभवत् । सा खिन्ना आसीत् । सा चिन्तयति- " किं करोमि ? " परन्तु काकस्य गृहं न नष्टम् । तत् तु मृत्तिकायाः आसीत् , चटका चिन्तयित्वा काकस्य गृहम् गच्छति । चटका काकं कथयति- " भ्रातः । अस्मिन् भीषणे ग्रीष्मकाले मम गृहं नष्टम् अभवत् । सर्वत्र उष्णः अस्ति । मह्यं स्वगृहे शरणं यच्छ । "

I . एकपदेन उत्तरयत -

[1×2=2]

- कस्याःगृहं अपि नष्टं अभवत् ?
- कस्य गृहं मृत्तिकायाः निर्मितं आसीत् ?

II .पूर्णवाक्येन उत्तरत -

[2× 1= 2]

- चटका काकं किम् कथयति ?

III . प्रदत्त विकल्पेभ्यः उचितं उत्तरं चित्वा निर्देशानुसारं उत्तरयत -

[1/2×2=1]

- " दुःखिनः" इति पदस्य विपरीतपदं किम् ?

(क). सुखिनः (ख) दुर्दिनः (ग) आनन्दः (घ) शोकः

- एकदा भीषणे ग्रीष्मकाले सर्वत्र शुष्कम् अभवत्। अत्रविशेषण पदं किम्?

(क). शुष्कं (ख) एकदा (ग) ग्रीष्मकाले (घ) भीषणे

11. अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

अधमा धनमिच्छन्ति धनं मानं च मध्यमाः ।

उत्तमा मानमिच्छन्ति मानो हि महतां धनम् ॥

I. एकपदेन उत्तरं ददातु-

[2×1 =2]

- अधमाःकिम् इच्छन्ति ?
- महतां धनं किम् भवति ?

II . पुर्णवाक्येन उत्तरं ददातु ।

[2×1=2]

क . मध्यमाः जनाः किम् इच्छन्ति?

III . प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितं उत्तरं चित्वा निर्देशानुसारं उत्तरयत ।

[1/2×1=1]

क . " उत्तमा मानमिच्छन्ति" अत्र क्रिया पदं किम् ?

(क) मानं (ख) इच्छन्ति (ग) मानमिच्छन्ति (घ) उत्तमाः

ख. " अधमा" इतिपदस्य विलोम शब्दं किम् ?

(क) मध्यमाः (ख) उत्तमा (ग) सर्वोत्तमाः (घ) अत्युत्तमाः

12. अधोलिखितं अनुच्छेदं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

प्रज्ञा - महाभारतं व्यासेन विरचितम् ।

रमेशः - रघुवंशं कुमारसम्भवं च कालिदासेन रचिते महाकाव्ये ।

शुभ्रा - कालिदासेन एव रचितानि अभिज्ञानशाकुन्तलम् , मालविकाग्निमित्रं विक्रमोर्वशीयं च एतानि त्रीणि नाटकानि ।

वरुणः - शिशुपालवधम् माघेन रचितं काव्यम् ।

गौरवः - नीतिशतकम् भर्तृहरिणा लिखितम् ।

नितिशः - पञ्चतन्त्रम् विष्णुशर्मणा लिखितम् ।

बलवीरः - कादम्बरी बाणभट्टेन विरचिता कथा ।

I. एकपदेन उत्तरं ददातु -

[1×2=2]

- महाभारतं केन विरचितम् ?

ख. बाणभट्टः किम् विरचितवान् ?

II . पुर्णवाक्येन उत्तरं ददातु -

[2×1=2]

क. कालिदासस्य त्रीणि नाटकानि लिखतु ?

III . प्रदत्तबिकल्पेभ्यः उचितं उत्तरं चित्वा निर्देशानुसारं उत्तरयत

[1/2×1=1]

क. “ नीतिशतकम् भर्तृहरिणा लिखितम् ” वाक्ये अस्मिन् क्रिया पदं किम् ?

(क) भर्तृहरिणा (ख) लिखितम् (ग) नीतिशतकम् (घ) किमपि न

ख. “ पञ्चतन्त्रम् विष्णुशर्मणा लिखितम् ” वाक्ये क्रियापदं किम् ?

(क) लिखितम् (ख) विष्णुशर्मणा (ग) पञ्चतन्त्रम् (घ) किमपि न

13. मञ्जूषातः उचित पर्यायवाचीपदैः मेलनं कुरुत ।

[1×3=3]

(i) आदिमः _____

(ii) रचितम् _____

(iii) प्रणेता _____

मञ्जूषा

रचयिता,

प्रथमः,

लिखितम्

14. वाक्येषु रेखाङ्कित पदानि अधिकृत्य उचितानि प्रश्नानि निर्माणं कुरुत।

[1×3= 3]

क. तौ स्वनिवासं गच्छतः ।

ख. चटकायाः गृहम् नष्टं अभवत् ।

ग. चटका काकं कथयति ।

15. अधोलिखितं अन्वयं मञ्जूषा सहायतया पूरयत -

[1×4=4]

(i) ----- पापात् निवारति । हिताय (ii) ----- । गुह्यं निगूहति गुणान् (iii) ----- । काले सहयोगं करोति । (iv) ----- च न जहाति । सन्तः इदं सन्मित्रस्य लक्षणं प्रवदन्ति ।

मञ्जूषा

योजयते ,

सन्मित्रं ,

आपद्रुतं ,

प्रकटिकरोति

16. मञ्जूषा पदसहायतया रिक्तस्थानं पूरयतु-

[1×5=5]

क. अधमाः _____ इच्छन्ति ।

ख. सन्मित्रं _____ प्रकटयति ।

ग. काकः _____ भूत्वा भोजनं करोति ।

घ. एषः _____ अस्ति ।

ङ. कक्षाद्वयोः _____ विभक्ता आसीत् ।

मञ्जूषा

गुणान् ,

काकः ,

वर्गयोः ,

धनम् ,

लज्जितः